

Ruder

GLASILO DJELATNIKA INSTITUTA "RUDER BOŠKOVIĆ"

svibnja 2000.

1 (23)

Ponovno "Ruder"!

Ispostavilo se da posljednjih par godina institutski djelatnici nisu bili ni dovoljno niti dobro i pouzdano obavještavani o svemu važnome što se događa u Institutu i u svezi s njim. Nekada su postojali znanstveni odbori odjela ili neke druge institutske strukture što su osiguravali redovitije sastanke znanstvenika i time omogućavali međusobno obavještavanje pa i raspravu o svakoj važnoj temi. To i danas neki zavodi rade, ali ne i svi, valjda i stoga jer to nije određeno institutskim Statutom - pa je prema tome "stvar dobre volje" vodećih znanstvenika unutar zavoda što će i kako reći te kako i o čemu obavještavati svoje suradnike - ali i saslušati njihovo mišljenje!

A u tako velikom institutu kao što je "Ruder Bošković" ima mnogo raznih, manje ili više važnih, događaja i tema što institutske djelatnike zanimaju i o čemu se raspituju gdje stignu i mogu, kod djelatnika u upravi, kod članova Zaposleničkog vijeća i kako već dolaze u prigodu. Osim toga, često ne znaju ni ono što ravnatelj objavi na poslovnom Kolegiju gdje sjede uglavnom direktori programa. U njemu nas je osamnaest i na njegovim sastancima dogovaramo se o svemu važnome za Institut. Ali, većina predstojnika zavoda "ne nosi to sa sobom" kako bi i svima drugima odmah ispričali sve što se dogovorimo.

Dakle, naprosto očita je "šupljina u obavještavanju djelatnika" i valja je popuniti. Smatram da je naše interno glasilo "Ruder" što je nekada izlazilo imalo svoju opravdanu funkciju i ulogu te da će i danas (ponovno) jako dobro doći ako ga obnovimo. U njemu će svaki institutski djelatnik od sada moći iznijeti svoja vlastita razmišljanja i stavove o pojedinim važnim, za Institut često i životno važnim pitanjima, zamislima i problemima. To bi trebalo biti mjesto za 'unutarnje razgovore znanstvenika' o svemu što smatraju važnim i prijepornim. I to podjednako o pitanju hoće li ove godine raditi naše odmaralište, je li stigao prijevoz - ako nije i zašto se to događa... zatim, koliki su zajednički institutski izdatci i troškovi, kako se određuju prioriteti investiranja ... i o svemu što zanima djelatnike.

Želio bih još i naglasiti da to naše glasilo ne bi trebalo interferirati s bilo kojom drugom zamisli o izdavanju časopisa jer ovo je nešto samo naše, interno. Taj posao sam (ponovno) povjerio Tomislavu Krčmaru jer je on na neki način 'naš domaći novinar' koji poznaje gotovo svakoga u "Ruderu" a i zna i razumije većinu naših problema i interesa. Osim toga, budući da je novi ministar znanosti pokazao veliko razumijevanje i zanimanje za promicanje znanosti u javnim glasilima te za poticanje, organiziranje i potporu toga zadužio magistra informacijskih znanosti i novinara Tomislava Krčmara i pri tome zamolio nas u Institutu da mu za to osiguramo najnužniji smještaj - iskoristio sam tu prigodu.

Nikola Zovko
ravnatelj Instituta

PROGRAM OBILJEŽAVANJA POLA STOLJEĆA

Dogovoreno je da se pedeset godina Instituta "Ruđer Bošković" obilježava cijele ove godine. U to bi, uz redovnu djelatnost Instituta, uključeni bili i:

- prirodoslovno-filozofske tribine,
- IRB kolokviji,
- okrugli stolovi o IRB-u,
- (ponovno) izdavanje (internog) institutskog glasila,
- filmovi o Institutu (kraći od 7 i dulji od 20 minuta),
- 'Velika monografija' i
- svečana akademija u "Vatroslavu Lisinskom".

(N. Z.)

OTKAZAN "IRB SIMPOZIJ"

U sklopu proslave pedesete obljetnice Instituta "Ruđer Bošković" zamišljena je serija dvodnevni sastanaka (simpozija) pod nazivom "Ruđer Bošković simpoziji" što bi se trebali održavati svake ili svake druge godine a teme bi ima bile relevantne za Institut. Prvi je trebao biti 24. studenoga a tema mu je trebala biti "*Strategy and Perspectives of Science in Peripheral Countries*" ("Strategija i perspektive znanosti u 'rubnim' zemljama").

Na žalost taj skup se neće održati. Djelomice zbog kratkog roka za pozivanje prominentnih predavača od kojih se do sada ispričalo šest, a djelomice zbog atmosfere što vlada u Institutu, naravno, i uz financijske poteškoće. Komisija Znanstvenoga vijeća (Greta Pifat-Mrzljak, S. Lugomer, K. Pavelić i V. Šunjić) zaključila je da se usprkos važnosti i potrebe održavanja takvog skupa sada i ovdje odustane od planiranog termina u sklopu proslave pedesete godišnjice ali da se ne odustane od navedene teme skupa te da se preporuči održavanje takvog simpozija sljedeće godine. (G. P.-M.)

INSTITUTSKA MONOGRAFIJA

Odbor za izradu monografije (Greta Pifat-Mrzljak, M. Boranić, B. Brdar, M. Jurin, M. Martinis i N. Trinajstić) načelno je dogovorio sadržaj i način izrade 'velike institutske monografije'.

Uvodnik bi trebao sadržavati kratku povijest razvoja Instituta, sjećanja zaslužnih pojedinaca, pregled izgradnje Instituta (gradnja paviljona, nabavka i postavljanje opreme, ... ali naglašeno i vlastite konstrukcije), 'dolazak na more', krize i obnove kadrova, prikaz znanstvenih novaka ('institutske budućnosti') i nastavne djelatnosti kao i pregled suradnje sa svijetom ali i s domaćim, 'ekstramuralnim' partnerima. Poseban naglasak morao bi biti na viziji Instituta na početku novog stoljeća i tisućljeća.

Središnji dio 'velike monografije' trebao bi biti opširniji prikaz svakog pojedinog zavoda kao i knjižnice. Svaki od tih prikaza morao bi donijeti kratak povjesni pregled, shemu organizacije i sliku razvoja, glavne rezultate (slike, grafikoni) i popis najvažnijih radova, kao i rezultate suradnje s domaćim i vanjskim partnerima.

Knjiga će biti tiskana na engleskome (a možda kombinirano i na hrvatskome) jeziku. (M. J.)

FILM O INSTITUTU

Zamišljeno je da se snimi novi film o Institutu "Ruđer Bošković" koji bi što dinamičnije morao prikazati kratku povijest instituta, glavne pravce djelatnosti pojedinih zavoda, uz snimke pojedinih važnih uređaja, najvažnije znanstvene spoznaje, primjenu temeljnih spoznaja u rješavanju praktičkih pitanja, suradnju s vanjskim partnerima te sudjelovanje u sveučilišnoj nastavi kao i odgoj mladih kadrova (znanstveni novaci).

Snimljeni materijal trebao bi biti montiran u dva konačna filma. Kraći, u trajanju od sedam minuta, trebao bi pružiti opću informaciju o institutu, nešto poput knjižice što je tiskana u prosincu prošle godine i mogao bi se pokazivati gostima, odnosno posjetiteljima. Dulji, u trajanju od dvadeset minuta, prikazivao bi Institut shodno navedenim smjernicama, a film bi se prikazao i u sklopu obrazovnih programa HRT.

Predstojnici zavoda dostavili su tražene podatke nužne za izradu scenarija i sada je u postupku izrada scenarija i dogovaranje o troškovima. (M. J.)

MAKETA INSTITUTA

U sklopu obilježavanja pedesete obljetnice Instituta "Ruđer Bošković" počelo je dopunjavanje i osvježavanje postojeće makete Instituta "Ruđer Bošković". Ona je, inače, stalno izložena u prizemlju na početku stubišta 'Prvog krila' (K-I.). Izradili su je projektanti institutskog kompleksa iz Arhitektonskog biroa "Ostrogović" godine 1959. u 'detaljističkoj maniri' i u mjerilu 1:322 te obuhvaća gotovo cijeli prostor od 13,4 ha institutske površine. Dopunjena je godine 1988. maketama zgrada izgrađenih u međuvremenu, ali samo u volumenskim masama zgrada bez detalja (R-II., K-VI., K-VII., K-X, NAL).

Sada se maketa dopunjuje zgradama Interpolacija K-I./R-I., Portirnica, 'Krilo V.', KOCIM, te ostalim manjim ili većim promjenama na postojećim zgradama i na cjelokupnoj površini parka u sklopu Instituta.

arhitekt Vinko Tomljenović

U sjećanje na akademika Željka Trgovčevića

Ukazana mi je posebna čast i vrlo odgovorna dužnost da ovom tužnom prigodom govorim o akademiku, znanstvenom savjetniku, profesoru, doktoru znanosti, liječniku, kolegi i prijatelju Željku Trgovčeviću, ili kako smo ga svi oslovljavali jednostavno Željku.

U svemu što je radio Željko bio je temeljit. Svaki znanstveni rad što je obavljao iz našeg područja citao je detaljno danima, razmatrao ga kritički i onda zapamtio za sva vremena. Kada je pisao radove trajalo je to dugo - ali su svi bili izvrsno napisani. Krasila ih je, također, jednostavnost, jasnoća i originalnost. I kada bi neki recenzent napisao primjedbu da je rad dobro napisan bio je vrlo ponosan.

Zajedno sa suradnicima objavio je 72 rada a od toga 49 u časopisima što ih citira *Current Contents*. Radovi su publicirani uglavnom u časopisima s visokim *Impact Indexom*. Sve Željкове radove karakterizira originalnost. On jednostavno nije mogao šablonski pisati radove mijenjajući samo neke parametre. A na dva rada bio je osobito ponosan jer su njihovi recenzenti bili Nobelovci Jacques Monod i Werner Arber.

Praktički svi Željкови radovi napravljeni su u Hrvatskoj. Jedini izuzetak tri su rada što ih je publicirao za vrijeme boravka na Sveučilištu Yale. Željko je, međutim, bio jedan od rijetkih znanstvenika koji je svoju problematiku "faginduciranu radioresistenciju" donesenu iz Hrvatske radio i za vrijeme specijalizacije u laboratoriju dr. Ruppa u Yaleu. Svoje ideje mogao je realizirati ovdje, u svojoj Hrvatskoj, unatoč našim skromnim materijalnim mogućnostima i unatoč našoj ne naročito stimulativnoj duhovnoj klimi.

Sav svoj radni vijek, više od 35 godina. Željko je proveo u Institutu "Ruđer Bošković". Svoja istraživanja održao je na svjetskoj razini, radeći na vrlo dinamičnom i kompetitivnom području. Bavio se proučavanjem molekularnih mehanizama dva vrlo važna biološka procesa: to su rekombinacija i popravak DNA. I u tome je bio jedan od rijetkih znanstvenika koji se sve vrijeme bavio istom problematikom. Također je te procese proučavao na istom organizmu - prokariotu, prvočelnicima molekularne genetike: bakteriji *Escherichia coli*. Tijekom nešto manje od četiri desetljeća Željkovim bavljenjem znanstvenim radom u svijetu je učinjen golemi napredak u razumijevanju rekombinacije i popravka DNA, a Željko je zajedno sa suradnicima, opće je uvjerenje, pridonio tome napretku.

Pojednostavi li se analiza Željkovih znanstvenih radova moglo bi se reći da se gotovo čitavu svoju znanstvenu karijeru prvenstveno bavio jednim kompleksnim, bakterijskim rekombinacijskim enzimom **RecBCD** te bi se moglo reći da je bio u svijetu jedan od najboljih poznavatelja strukture i funkcije toga enzima i njegove interakcije s proteinom Gam faga lambda.

Željko nije volio formalnosti, izbjegavao je svaki sastanak ako je mislio da će biti neproduktivan, izbjegavao je i poslove što bi ga mogli odvlačiti od znanstve-

nog rada. Kad smo osamdesetih godina bili prisiljeni, zbog loše financijske situacije u Institutu, surađivati s Vojnomedicinskom akademijom u Beogradu, Željko je ubrzo vrlo rutinskom radu dao znanstveni prizvuk. Tako smo umjesto istraživanja u kojem smo trebali upozoravati na opasnosti od upotrebe metodologije rekombinantne DNA u stvaranju biološkog oružja, u stvari bili prvi u Hrvatskoj koji smo u epidemiološkim istraživanjima primijenili određivanje plazmidskog profila u identifikaciji epidemioloških sojeva. To je kasnije dovelo i do izučavanja molekularnih mehanizama virulencije enterobakterija determinirane plazmidima. Iz tog područja publicirali smo 8 stručnih i znanstvenih radova. U vrijeme nastajanja Centra za molekularnu genetiku, koji je građen u Institutu zahvaljujući velikom broju molekularnih genetičara u našem laboratoriju i laboratoriju dr. Kućana, kad su si mnogi stavljali naziv molekularni iako to rad nisu bili, Željko je objavio dva članka u kojima je za sva vremena u svijetu tri, kako nas je učio dr. Miletić, napisao povijest razvitka molekularne genetike u naš i u svijetu. Tako je zauvijek zabilježio ljude koji su bili zaslužni za razvitak molekularne genetike u Hrvatskoj. Bio je to njegov način borbe za molekularnu genetiku. Ostalim svojim stručnim i preglednim radovima upozorio je našu javnost na mogućnost primjene molekularne genetike i genetičkog inženjerstva u medicinskoj mikrobiologiji, humanoj genetici i farmaceutskoj industriji. Također je stručnu javnost upoznao s mogućnostima proučavanja maligne transformacije, mutageneze i starenja na mikrobiološkim i staničnim modelima. U ležernoj atmosferi u našem tzv. *coffee room-u*, Željko je s puno emocija znao voditi znanstvene rasprave i razgovore. Posjedovao je široko znanje i kulturu. Ali bio je dostupan i običnim razgovorima. Htio je znati sve o svima koji su ga okruživali. Naročito je volio voditi rasprave sa svojim dugogodišnjim prijateljem i kolegom dr. Petranovićem, našim Dadijem, koji nažalost također nije među nama. U neformalnoj atmosferi raspravljao je sa suradnicima o eksperimentalnim rezultatima, stvarale su se hipoteze koje su eksperimentalni rezultati često znali opovrgnuti. Međutim, već slijedećeg jutra Željko je pun entuzijazma dolazio s novom ali opet znanstveno utemeljenom hipotezom. Svojim suradnicima ostavljao je slobodu rada i svaki zanimljivi rezultat prihvaćao je oduševljeno. Kao direktor programa bio je tolerantan, svaka tema imala je punu slobodu ali i odgovornost.

Željko je bio istinski Hrvat. To je isticao u vrijeme kad je bilo opasno. Zbog toga je imao i problema ali su mu odate i počasti. Međutim, pred kraj svoga života, kada je hrvatstvo postalo skoro zanimanje, znao je reći: "Ne čini li vam se da je sada već dosta naglašavanja hrvatstva?" Polako shvaćamo da Željka nema više među nama, da moramo nastaviti raditi dalje bez njega primjenjujući ono čemu nas je naučio. Zahvaljujemo mu na svemu što nam je pružio kao znanstvenik, profesor, suradnik, kolega i prijatelj.

Erika Salaj-Smicić

(izgovoreno na komemorativnom skupu u IRB 14. ožujka 2000.)

Spomen na akademika Branka Kurelca

Zapalo me, evo, da se na ovom tužnom zboru u ime djelatnike Instituta "Ruđer Bošković" oprostim od našeg kolege i prijatelja, Branka Kurelca, znanstvenoga savjetnika Instituta i redovitoga člana HAZU. Prije dva dana bio je do podne za svojim stolom u Institutu da bi samo nekoliko sati kasnije vijest od kuće da je preminuo potresla i u crno zavila sve njegove 'Ruđerovce'. Prstom sudbine naprasito je stavljena točka na znanstveni opus jednog od vodećih hrvatskih znanstvenika. Njegov doprinos hrvatskoj i svjetskoj znanosti na području razumijevanja, očuvanja i korištenja čovjekovog životnog okoliša neupitan je. Odavanje priznanja za sve ono čime nas je zadužio upriključit ćemo kasnije, kao što je to uobičajeno u Institutu "Ruđer Bošković".

Branko Kurelec došao je u naš Institut godine 1974. kao sazeo molekularni toksikolog. Osnovao je i vodio Laboratorij za moršku molekularnu biologiju što je kasnije preimenovan u Laboratorij za molekularnu ekotoksikologiju Zavoda za istraživanje mora i okoliša. Uglavnom iz toga laboratorija proizašlo je dvjestotinjak znanstvenih radova i petnaestak disertacija mladih istraživača. To je, na ponos našeg Instituta, Branka Kurelca učinilo prepoznatljivim toksikologom u cijelom svijetu, a godine 1992. dodijeljena mu je i državna nagrada za znanstveni rad.

Tijekom nekoliko teških godina poslije Domovinskog rata Branko Kurelec je u svojstvu pročelnika Zavoda za istraživanje mora i okoliša imao znatan utjecaj na formiranje današnjeg ustroja Instituta i njegovih današnjih znanstvenih usmjerenja. Žestoko je zagovarao koliko temeljnu toliko i za državu korisnu primijenjenu znanost, insistirajući pri tome na dobroj znanosti u domovini a ne na našim dobrim znanstvenicima koji rade negdje u svijetu. Kad se jednoga dana bude pisala povijest Instituta u mladoj hrvatskoj državi, izredaka te povijesnice zračit će i duh Branka Kurelca. Njegova strast za svojim institutom u svojoj državi djelovala je na mnoge od nas poput katalizatora.

Branko Kurelec znatno je utjecao i na rad rovinjskog Zavoda za istraživanje mora Instituta "Ruđer Bošković". između ostalog, bitno je pridonijeo uspostavljanju i održavanju djelotvorne dugogodišnje suradnje s Institutom za fiziološku kemiju Sveučilišta u Mainzu. Njegova međunarodna suradnja odvijala se u brojnim programima širom Europe i Amerike. U dijelu programa istraživanja Sredozemnog mora što se odvija pod nadzorom Svjetske zdravstvene organizacije (WHO) prihvaćena je Kurelčeva 'metoda enzimatske indukcije u ribama' kao ranog indikatora izloženosti onečišćenju mora i kopnenih voda. Žestoko je zagovarao uvođenje modernih metoda monitoringa, zasnovanih na rezultatima suvremenih znanstvenih istraživanja. Nesporno je da je znatno pridonio ulozi našeg instituta u istraživanju mora.

Kao 'čovjek pod zvijezdama' Branko je bio nenasilan, dobar, nježan i plemenit čovjek - neki od nas čak smo ga zvali Svileni. Živio je više u idealnom nego u realnom, kao kolega uvijek spreman pomoći, silnog duha i volje, ali u krhkom tijelu što ga je prerano izdalo. Nadasve je bio domoljub i hrvatski nacionalist u najboljem smislu te riječi, a manjak praktičnosti nadomještao je strašću.

Dragi naš Branko, naš Svileni, imali smo sreću mi koji smo te bolje poznavali i uživali u Tvojim ljudskim i intelektualnim kvalitetama. Tvoje srce prestalo je kucati kako prestaje kucati sat, ali ono i dalje kuca u našim svijestima, kuca za Tvoj i naš Institut, kuca za tvoju i našu mladu državu. Kao i mnogi 'Ruđerovci' sa mnom, vidat ću i nadalje Tvoj lik pod mladom 'Kurelčevom lipom', pod kojom si i sam znao sjediti ispred svojeg laboratorija - razmišljajući tko zna o čemu. Otišao si u svoje vizije i u maštanja.

Za sve što si učinio, neka Ti je vječna hvala! Neka Ti je pokoj vječni i neka Ti je laka Tvoja hrvatska zemlja što si je toliko volio!

Nikola Zovko

(izgovoreno na Mirogoju 29. rujna 1999.)

Institutska istraživanja medicinskih učinaka zeolita

Zavod za molekularnu medicinu IRB na poticaj Ministarstva znanosti i tehnologije RH (Poslovno-inovacijski centar Hrvatske "BICRO") započeo je istraživanja bioloških učinaka prirodnog zeolita - klinoptilolita. U međuvremenu je registriran dijetetski proizvod "Megamin" koji je prema deklaraciji proizvođača sadržavao 50 % klinoptilolita te neke druge sastojke (među njima kalcij, magnezij i željezo). U IRB je pod pokroviteljstvom i na inicijativu "BICRO" održan jednodnevni sastanak na kojemu su prikazani preliminarni rezultati učinaka klinoptilolita na eksperimentalne životinje, na 'stanice u kulturi' te neki klinički, pretežno anegdotalni rezultati primjene "Megamina" u veterini i medicini stoga što je on jedan od tržišnih proizvoda što im je glavni sastojak klinoptilolit.

Dana 29. rujna 1998. IRB je sklopio ugovor s njemačkom firmom "UPT Dr. Snyckers" i hrvatskom firmom "FIT" kao naručiteljima o istraživanju i toksikologiji tribomehanički mikroniziranog prirodnog klinoptilolita o učincima toga zeolita na fiziološke funkcije i na neka patofiziološka stanja. Po tome ugovoru završena su toksikološka istraživanja a ugovor je raskinut sporazumom stranaka 7. prosinca prošle (1999.) godine. U IRB nisu istraživani učinci "Megamina"!

U međuvremenu Zavod za molekularnu medicinu je u suradnji sa Zavodom za kemiju materijala a uz financijsku potporu američkih investitora i firme "Ekomineral" započeo istraživanja bioloških učinaka umjetnih zeolita. Nedavno je od naručitelja istraživanja prirodnog klinoptilolita dobivena za objavljivanje dvaju znanstvenih radova o učincima mikroniziranog zeolita. Oba rada poslana su u međunarodne časopise indeksirane u CC i u postupku su recenziranja.

Ivo Hršak i Krešimir Pavelić

PABIRCI

Kolokvij Instituta "Ruđer Bošković"

Dr. Guy Paić iz CERN-a, Geneve je u sklopu kolokvija Instituta 3. svibnja u 16 sati održao predavanje pod naslovom "Znanost i politika: partnerstvo za Hrvatsku". U njemu je podsjetio kako je IRB nastao u trenutku kad se nuklearna znanost smatrala bitnom za opstanak države. Naglasio je kako danas doživljavamo sličnu prelomnicu pa čak i fazni prijelaz u novo društvo. Na kraju je, oslanjajući se na dokument "*Unlocking Our Future*", prihvaćen u Kongresu SAD, oslikao što bi bez odlaganja trebalo provesti u Hrvatskoj te pokazao kako i znanstvenici mogu pomoći da se ubrza taj proces.

Seminar iz filozofije prirodnih znanosti

U srijedu 10. svibnja u 16 sati u sklopu seminara IRB iz filozofije prirodnih znanosti dr. Pavo Barišić je govorio o "Filozofiji vremena". Bilo je to peto predavanje iz serije priređene uz 50. obljetnicu Instituta "Ruđer Bošković" a predsjedao mu je akademik Nenad Trinajstić.

Kolokvij Mladih istraživača

Sekcija Hrvatskoga prirodoslovnog društva preiredila je u četvrtak 4. svibnja u 18 sati u predavaonici Zavoda za molekularnu biologiju PF 138. kolokvij. Tema mu je bila "Uvod u nuklearnu astrofiziku i nukleosintezu" a o kratkom porikazu nastanka elemenata u Velikome prasku te o evoluciji zvijezda govorio je dr. Neven Soić-Soja.

Kolokvij teorijskih kemičara

Dr. Danko Bosanac govorio je u četvrtak 4. svibnja u 16 sati u predavaonici 'Trećeg krila' IRB o "Ar...HF: testu za kvantnu i klasičnu mehaniku".

Nagrada za organsku kemiju "Vladimir Prelog"

Hrvatsko kemijsko društvo i "Pliva" raspisuju natječaj za mladog istraživača (u vrijeme nominiranja mlađeg od 36 godina) za vrijedan znanstveni rad iz organske kemije izrađen u Republici Hrvatskoj. Prijedlozi se do 31. svibnja primaju u Upravnom odboru Hrvatskog kemijskog društva, Marulićev trg 19, Zagreb.

Poticajna nagrada za fizikalnu kemiju Hrvatskoga kemijskog društva

Nagrada što je daruje Egon Matijević dodjeljuje se za vrijedan znanstveni rad iz fizikalne kemije hrvatskome državljaninu koji radi u Hrvatskoj, ne starijem od 35 godina. Prijedlozi se u Hrvatskome kemijskom društvu primaju do 7. rujna.

KOLOKVIJI KNJIŽNICE INSTITUTA "RUĐER BOŠKOVIĆ"

'WEB pretraživači' pod povećalom

U srijedu 19. travnja u 15 sati u predavaonici 'Prvog krila' mr. sc. Jadranka Stojanovski održala je drugi dio izlaganja o 'WEB pretraživačima' ('search engines'). Podrobnije su prikazani najvažniji 'pretraživači' *Alta Vista*, *Excite*, *FAST*, *Google*, *HotBot*, *Infoseek*, *Lycos* i *Northern Light* a opisani su i neki 'metapretraživači' i 'inteligentni agenti'. Prikazane su i neke druge usluge što ih nude i omogućuju ti pretraživači a pokazani su i interaktivni primjeri na mreži.

'Digitalizacija' novinske građe

U srijedu 17. svibnja u 15 sati mr. sc. Gabrijela Gavran iz Novinsko informacijsko dokumentacijskog društva na redovitom 'Kolokviu knjižnice' predstaviti će osnove novinske dokumentalistike te 'digitalnog arhiviranja'. Prikazat će način stvaranja elektroničke novinske dokumentacije prilagođen našim prilikama i mogućnostima te načine njezina pretraživanja. Krajnji rezultat je brz i točan informacijski ispis članaka iz 'novinske banke podataka'.

Institutski sindikat

Kad sam prije nekoliko dana obaviješten o najnovijem "uskrsnuću" "Rudera", unatoč kroničnoj vremenskoj stisci i tekućim obvezama pristao sam poduprijeti tu namjeru. Za početak odlučio sam podsjetiti čitatelje na tekst što sam ga u "Ruderu" (istina, onda je to bilo glasilo institutskih znanstvenika) objavio prije pet godina (koncem godine 1995.).

"O tome kakav će kolektivni ugovor u konačnici biti prihvaćen, teško je već sada nešto pobliže reći. Sindikat će u svakom slučaju nastojati da prihvaćena rješenja budu iznad zakonima utvrđenih minimuma, no to ne ovisi samo o snazi argumenata već i stvarnoj snazi svake od pregovaračkih strana. Ponavljam da Zakon o radu korištenje sredstava pritiska (s obje pregovaračke strane!!!) smatra sasvim legalnim. O pregovaračkoj snazi našeg poslodavca nije potrebno previše raspravljati. Činjenica jest da prvenstveno o snazi pregovaračkih pozicija sindikata ovisi kreiranje radnih i životnih uvjeta svih u znanosti u nas, kako članova tako i nečlanova sindikata (naime, kolektivni ugovori vrijede za sve zaposlene, neovisno o članstvu u sindikatu!)"

Razmatraju li se danas nakon pet godina ponovno ta promišljanja - mora se zaključiti kako se u tome ipak zamjetnome vremenu gotovo ništa nije promijenilo. Istina, može se raspravljati o tome kakva je naša pozicija u društvu danas u odnosu na onu jučer, što su naši prioritetni ciljevi sada a što naše slabosti ... moglo bi se govoriti i o uspješno sklopljenome kolektivnome ugovoru za znanost i visoko obrazovanje (taj ugovor sada služi kao obrazac za sklapanje ostalih kolektivnih ugovora u javnom sektoru) ili o znatnome poboljšanju pri uspostavljanju pravičnijih odnosa plaća u javnom i državnom sektoru... Međutim, pregovaračka snaga sindikata ostaje i dalje važna pa i presudna u određivanju našeg položaja u društvu.

Sindikat u Institutu danas je, prema mojoj prosudbi, bitno jači nego li prije pet godina. Broj članova tijekom tih godina nije varirao za više od nekoliko postotaka. U prosjeku više nego svaki drugi član sindikata tijekom godine koristio se nekom, ma da možda i malom, pogodnošću što mu je sindikat pruža (od povratka plaćene participacije za bolničko liječenje i nepovratne pomoći ako je bolovanje neprekidno trajalo dulje od tri mjeseca ili ako je umro član uže obitelji, sve do beskamantne posudbe sa šestomjesečnim rokom vraćanja). Istina, sindikat su napuštali rijetki njegovi članovi kojima je njihov vlastiti interes bio važniji od sudjelovanja u zajedništvu i nastojanjima da se poboljša položaj svih. No, događalo se i da su se neki od njih ponovno učlanili u sindikat - što govori više od bilo kakvog i ma koliko rječitog uvjeravanja.

Zbog lako shvatljivih i još lakše opravdanih razloga sindikat je u posljednje vrijeme odlučio stvariti makar i minimalne razlike u pravima članova i nečlanova..., ali koliko će u tome uspjeti ovisi ne samo o snazi sindikata nego i o snazi poslodavaca koji su, u ovome trenutku barem deklarativno, sve skloniji takvim dogovorima. Nečlanovi, istina, ponekad čak dokazuju kako je najbolje ništa ne raditi i ni za što ne biti odgovoran - jer će se to sve ionako samo riješiti ili će to napraviti netko drugi. No, u trenutku kad dugovanja Ministarstva znanosti i tehnologije samo Institutu "Ruđer Bošković" premašuju 10 milijuna kuna - umjesto zaključka najkorisnijim se čini ponoviti završetak već spomenutog teksta od prije pet godina:

"Zbog brojnosti i raznolikosti problema s kojima se većina zaposlenih u znanosti suočava, a kojima sindikat može poslužiti kao 'zajednički nazivnik', uredništvu "Rudera" predlažem uvođenje redovite sindikalne rubrike. U njoj bi svi mogli iznositi svoje stavove i kritičke osvrtne kao i predlagati rješenja nekih problema što se javljaju u radnim odnosima. Trajnu korist što bi je iz tih pisanih primjedbi mogli imati članovi zaposleničkih vijeća, sindikalno angažirani djelatnici Instituta kao i svi ostali, čak i bez obzira bili članovima sindikata ili ne (uključujući i upravljačke strukture!) gotovo da ne bi trebalo naglašavati. Bilo bi to, moguće, dobitak i za znanost u cjelini!"

Delko Barišić

Crteži Vesne Pavlaković

U Galeriji Instituta "Ruđer Bošković" od 18. travnja do 5. svibnja izloženo je bilo 40 crteža Vesne Pavlaković u kombiniranoj tehnici (olovka, sangvina i sepija) nastalih u prošle dvije godine. Podnaslov izložbe bio je 'zvuk-crteži' jer je "sinestetički doživljaj glazbe poticaj toj akademskoj slikarici za stvaranje likovne realnosti koja nastaje vizualiziranjem zvuka".

RAZRJEŠENO UPRAVNO VIJEĆE I IZBOR NOVOGA

Ministar znanosti i tehnologije Republike Hrvatske prof. dr. Hrvoje Kraljević u skladu sa svoji zakonskim ovlastima donio je 4. travnja 2000. odluku o razrješenju predsjednika i članova Upravnog vijeća Instituta "Ruđer Bošković". Odluka o razrješenju stupila je na snagu danom donošenja.

Pri završetku su propisani poslovi za imenovanje novih članova Upravnoga vijeća i očekuje se da će njihova imena biti obznanjena ovih dana.

"Ruđer" je glasilo djelatnika Instituta "Ruđer Bošković". Izlazit će polovicom svakog mjeseca, s iznimkom kolovoza. Priprema ga Tomislav Krčmar, a odgovara za njegov sadržaj ravnatelj Instituta.